

УДК 339.724.4

Будник Вікторія Валентинівна

здобувач вищої освіти освітнього ступеню «магістр»

за програмою «Міжнародна економіка»

Державний торговельно-економічний університет

Budnyk Viktoriia

Master's degree Student of the educational degree "Master"

in the program "International economy"

State University of Trade and Economics

**УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ПОСЛУГ ЗІ
СТРАХУВАННЯ: СТАН ТА ДЕТЕРМІНАНТИ ВПЛИВУ
UKRAINE ON THE INTERNATIONAL INSURANCE SERVICES
MARKET: STATUS AND DETERMINANTS OF INFLUENCE**

***Анотація.** Досліджено місце і роль України на глобальному ринку послуг зі страхування та виявлено основні тренди його розвитку. Автором ідентифіковано, що ринок послуг зі страхування є важливою складовою глобального ринку послуг, якому притаманні в сучасних умовах такі ознаки як: динамізм зростання, активне суперництво на рівні держав та страхових компаній, відносно сталий склад держав-лідерів. Зазначено, що Україна не є вагомим гравцем ринку, разом з тим послідовно інтегрується в глобальний страховий простір. Найбільшими контрагентами вітчизняних страховиків у сфері страхування та перестраховування є країни Європейського Союзу. Попри те, що США посідають відносно невисоку частку в сукупних угодах за участі українських компаній, потенціал партнерства є значний. Виявлено на основі аналізу геопросторових напрямів співпраці, що у поточній політичній ситуації найбільш перспективними ринками є Західна та Східна Європа.*

Розкрито тезу, що потужний деструктивний вплив на розвиток ринку страхових послуг в Україні на сучасному етапі здійснює війна з рф. З початком війни отримання захисту через механізми перестраховування від воєнних ризиків, а отже і укладення таких договорів страхування, стало абсолютно неможливим, оскільки для України війна перестала бути ризиком і стала реальністю. Досліджено, що існують різні підходи держави до ефективного механізму захисту від загроз, пов'язаних з війною. У своїй статті автор розглядає можливість зміни підходу страховиків до покриття цього ризику. Запропоновано переглянути умови страхових продуктів з точки зору можливого покриття як прямого впливу воєнних ризиків, так і «вторинних» наслідків війни, таких як підрих мін та інших боєприпасів. Зроблено висновок про те, що такі заходи можуть бути реалізовані лише після закінчення активних бойових дій. Одним з можливих подальших наукових напрямків є дослідження наслідків надання страхових послуг на внутрішньому та міжнародному ринках у воєнний та післявоєнний період для окремих суб'єктів господарювання, галузей та сфер народного господарства.

Визначено, що подальші наукові напрямки дослідження можуть полягати у визначенні та оцінці макроекономічних ефектів та наслідків трансформації ринку страхових послуг, діяльності операторів зі страхування та перестраховування як на внутрішньому, так і міжнародних ринках у воєнний та післявоєнний період. Окремого дослідження потребує урахування особливостей адаптації до новітніх умов страхування та перестраховування окремих суб'єктів господарювання, галузей і сфер національної економіки.

Ключові слова: *страхування, міжнародний ринок страхових послуг, перестраховування, ризики, Україна.*

Summary. *The place and role of Ukraine in the global market of insurance services was studied and the main trends of its development were identified.*

The author identified that the market of insurance services is an important component of the global services market, which is characterized by such characteristics as: dynamism of growth, active competition at the level of states and insurance companies, a relatively stable composition of leading states. It is noted that Ukraine is not a significant market player, but at the same time it is consistently integrated into the global insurance space. The largest counterparties of domestic insurers in the field of insurance and reinsurance are the countries of the European Union. Despite the fact that the USA has a relatively small share in aggregate agreements with the participation of Ukrainian companies, the potential for partnership is significant. Based on the analysis of geospatial directions of cooperation, it was found that in the current political situation, the most promising markets are Western and Eastern Europe.

The thesis that the war with the Russian Federation exerts a powerful destructive influence on the development of the insurance services market in Ukraine at the current stage has been revealed. With the beginning of the war, obtaining protection through the mechanisms of reinsurance against war risks, and therefore the conclusion of such insurance contracts, became absolutely impossible, since for Ukraine the war ceased to be a risk and became a reality. It has been proven that the state offers various approaches to the introduction of an effective mechanism of protection against such threats. The author proposed to change the approach of insurers to cover this risk, and therefore to review the terms of insurance products from the point of view of possible coverage of both the direct impact of war risks and the "secondary" consequences of war (i.e., the detonation of mines and other munitions). It was concluded that, in fact, such measures will become possible after the end of active hostilities.

It was determined that the further scientific directions of the research may consist in determining and evaluating the macroeconomic effects and

consequences of the transformation of the insurance services market, the activities of insurance and reinsurance operators both in the domestic and international markets in the war and post-war period. A separate study needs to take into account the peculiarities of adaptation to the latest conditions of insurance and reinsurance of individual business entities, industries and spheres of the national economy.

Key words: *insurance, international market of insurance services, reinsurance, risks, Ukraine.*

Вступ. В сучасному світі зростання ризику в усіх галузях господарської діяльності є невід'ємною частиною розвитку світової економіки. Нестабільність ринкового середовища, збільшення формажорних ситуацій соціального, техногенного та природного характеру, посилення процесів глобалізації та інтеграції, інформатизація та віртуалізація суспільства - це нові виклики, які вимагають від системи страхування адаптації до нових умов. Саме система страхування може стати однією з вихідних умов для забезпечення соціально-економічного розвитку та фінансової стабільності в країні. Проте основне призначення системи страхування - сприяння подоланню негативних проявів ризиків, може бути здійснене лише за умови, що вона відповідає сучасним викликам та потребам часу, які постійно зростають та змінюються. Тому, необхідно забезпечити належний розвиток національної системи страхування, адаптувавши її до нових викликів та вимог сьогодення.

На даний момент Україна перебуває на етапі становлення своєї страхової системи, але цей процес супроводжується рядом проблем та протиріч, таких як недосконале державне регулювання, непрозорі відносини між суб'єктами страхування, недостатнє впровадження інновацій та недовіра з боку користувачів страхових послуг. Хоча в окремих аспектах можна спостерігати позитивні зміни, загальний розвиток національної

страхової системи ще не досягнув бажаного рівня. Це ускладнює виконання її економічних функцій та призводить до зростання негативних проявів економічних ризиків. Крім того, кризові явища, що виникають внаслідок інтеграційних процесів у світі, також негативно впливають на розвиток страхової системи України. У такій ситуації важливо шукати шляхи прискорення розвитку національної страхової системи, щоб сприяти подоланню негативних проявів економічних ризиків та зростанню економіки України.

Постановка завдання. Для досягнення максимальної ефективності національної страхової системи України та залучення іноземного капіталу, необхідно бути на крок попереду інших країн у сфері страхування, тому потрібно зблизити національну страхову систему з розвиненими системами країн ЄС, що дозволить імплементувати передові технології та методики та підвищити її ефективність.

Значний внесок у розвиток теорії та практики функціонування страхового ринку загалом та у контексті розвитку фінансового ринку зроблено українськими вченими, серед яких виділимо роботи Л.М. Алексеєнко, В.Д. Базилевича, О.І. Барановського, З.С. Варналія, З.М. Васильченко, Н.М. Внукової, О.Д. Вовчак, Т.А. Говорушко, О.О. Гаманкової, О.С. Журавки, А.М. Залєтова, О.В. Козьменко, В.І. Кравченка, Г.В. Кравчук, М.І. Крупки, І.О. Лютого, В.І. Нечипоренка, М.В. Мниха, С.А. Навроцького, С.В. Науменкової, Л.В. Нечипорук, С.В. Онишко, С.С. Осадця, Р.В. Пікус, Г.Л. Піратовського, В.Й. Плиси, Т.А. Ротової, В.М. Фурмана, Л.В. Шірінян, Я.П. Шумелди та ін. Теоретико-методологічний базис сучасних досліджень проблем розвитку страхового ринку формують праці іноземних вчених, зокрема Т. Болдока, Р. Баттерлея, С. Вієнсе, Дж. Гудвіна, М. Гулумсера, Л. Маседо, Р. Холлі. Окремі аспекти теоретико-методологічного обґрунтування сутності страхової системи та особливостей

її функціонування розглядаються у працях таких провідних фахівців, як В.Г. Баранової, О.В. Кнейслер, С.К. Реверчука, В.М. Ручкіної, Н.В. Ткаченко.

Варто відзначити, що більшість фундаментальних досліджень у сфері страхування було присвячено становленню страхового ринку, а знакову частину досліджень звичайно залишають без уваги, а саме систему страхування в умовах глобальних трансформацій та викликів. Додаткового аналізу потребують особливості функціонування ринку страхових послуг України в умовах військових дій.

Метою даної статті є розкриття сучасного концепту національної страхової системи як складової глобального ринку послуг зі страхування та перестраховання, виявлення детермінант, що зумовлюють розвиток страхової системи України в умовах геополітичних ризиків та військового стану.

Результати дослідження. Страхування визначається потребами людства, як соціальними, так і економічними. Економічну потребу в страховому захисті можна пояснити необхідністю створення виду бізнесу, який збирає кошти. Відшкодування збитків, завданих подіями, що спричинили шкоду здоров'ю, життю та матеріальним благам. Страховий сектор є невід'ємною частиною ринку фінансових послуг і потребує тривалої адміністративно-економічної підтримки. Для підвищення рівня добробуту населення, соціально-економічного розвитку країни та безпечного функціонування суб'єктів господарювання необхідний страховий ринок, який є необхідним елементом фінансової безпеки країни. У економічній літературі існує різне трактування поняття "ринок страхування", оскільки це поняття містить дві категорії: "ринок" і "страхування". Категорія "ринок" може бути розглянута як інститут, що об'єднує продавців і покупців для купівлі та продажу товарів, робіт і послуг, який формує ринкові ціни через попит і пропозицію [1].

Категорія «страхування» розглядається як вид економічних відносин. У сфері страхового захисту майнових прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, стабілізації економіки, інвестування тимчасово вільних коштів в економіку за рахунок коштів страхового фонду та інших коштів страховика. В економічній літературі існує думка, що поняття «страховий ринок» підпадає під категорію поняття «страхова економіка», а страхова економіка: це економічні відносини, які виникають у процесі виробництва, обміну, розподілу та споживання страхових послуг.

За обсягом страхових послуг міжнародні страхові компанії поділяються на такі:

- універсальні - страховики, що надають послуги зі страхування та перестраховування;
- спеціалізовані - страховики, що надають лише окремі види послуг;
- кептив - страхові кептиви є дочірніми страховими компаніями, що засновані комерційними або промисловими підприємствами з метою покриття їх власного ризику. Збутові структури, такі як страхові агенти, страхові брокери та організації, є важливими каналами просування страхових послуг і сприяють формуванню посередницької інфраструктури на страховому ринку.

На страховому ринку діють страхові посередники, серед яких: страховими агентами є фізичні та юридичні особи, які діють від імені страховика та здійснюють частину його діяльності; страхові брокери - це фізичні та юридичні особи, які за дорученням страховика або страхувальника здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку. Вони повинні бути зареєстровані в установленому порядку як суб'єкти господарювання.

Розгортання торгівлі страховими послугами є частиною глобального процесу, що передбачає надання страхових послуг на зовнішніх ринках з комерційною метою для страхових компаній або за допомогою прямого

іноземного страхування. Це дозволяє іноземним страховикам зберігати свої конкурентні переваги на рівні з вітчизняними страховиками, оскільки правові умови регулювання страхових ринків у різних країнах можуть відрізнятися.

Відповідно до звіту швейцарської перестрахової компанії Swiss Re Sigma 3/2023 «World Insurance in 2022: Progressing on the long and winding way to recovery», загальна сума премій, отриманих страховими компаніями у 2022 році, показала зростання порівняно з 2021 роком на 2,4 %, або до 4,613 трлн дол. США [8]. На сучасному страховому ринку сформувалася п'ятірка країн-лідерів, які зосереджують найбільшу частку світового страхового ринку(табл.1).

Таблиця 1

**Країни-лідери світового ринку страхування у 2021-2022 рр.
за часткою ринку, у %**

Рейтинг країн	Країни	Питома вага,%	
		2022	2021
1	США	27,55	26,75
2	Японія	14,18	13,97
3	Великобританія	6,75	6,85
4	Китай	5,32	4,85
5	Франція	5,26	5,9

Джерело: розроблено автором на основі [8]

Дані Таблиці 1 засвідчують, що практично всі країни-лідери продемонстрували позитивну динаміку, за винятком Великобританії. Це пов'язано з економічними та політичними проблемами країни, що виникли в цей період. Світовим страховим лідером залишаються США, де страховий ринок значною мірою характеризується саморегулюванням своєї діяльності. На другому місці опинилася Японія, яка продовжує розвивати страховий ринок завдяки розвитку кооперативного страхування, яке має велике значення для аграрного сектора та інших галузей економіки країни. Інші три місця посідають такі країни, як Велика Британія, Китай і Франція, які мають

більш-менш рівномірно розподілені частки ринку та залишаються лідерами завдяки ефективній державній політиці [8].

У 2022 році Північна Америка стала найбільшим центром світового ринку перестраховування з часткою 44% і Європа з часткою на світовому ринку перестраховування 38%. У 2020-2021 роках на світовому страховому ринку було завершено 29 злиттів і поглинань страхових компаній на суму 16 199,7 млн доларів США. США, в тому числі в сегменті перестраховування – укладено лише 5 договорів на суму 6 731,5 млн дол. США.

Незважаючи на загальну динаміку розвитку світового ринку страхування, багато країн Європи зафіксували спад у зборі страхових премій у 2022 році. Однак, деякі країни, зокрема Німеччина (+0,3%), Швейцарія (+2,4%), Ірландія (+2,0%), Бельгія (+4,9%), Люксембург (+32,6%), Фінляндія (+6,1%), Норвегія (+9,9%), Польща (+5,3%), Туреччина (+6,3%), Україна (+6,8%) та Білорусь (+15,2%), зберігають свої позиції на страховому ринку. У рейтингу світового страхування за 2022 рік Україна займає 50-те місце з питомою вагою ринку 0,07% та показником у 3,047 млрд.\$ [4].

Ведучі експерти з усього світу передбачають, що страховий ринок країн, що розвиваються, продовжить зростати і розширюватися протягом наступних 10 років та далі. Страхування, як галузь економіки, має сучасне значення, оскільки допомагає оптимізувати управління ризиками та зменшити фінансовий тиск на бізнес і населення країни завдяки створенню фінансових резервів, що безперечно є важливим фактором у розвитку країни. За прогнозами, попит на страхування життя та ризиків продовжить зростати в найближчі роки завдяки високому рівню урбанізації та підвищенню фінансової забезпеченості населення [8].

Сучасні тенденції на ринку страхування у світі вказують на трансформацію його інститутів та зміцнення взаємозв'язків та взаємодії між країнами з фінансової точки зору. Це приводить до наступних наслідків:

- створення стратегічних альянсів,
- концентрації капіталу,
- використання нових технологій,
- злиття страхового, банківського та фінансового капіталу,
- формування уніфікованого стандартизованого законодавчого пакету
- появи нових видів страхування та перестраховання.

Ці тенденції в основному обумовлені тим, що економіки розвинутих країн все більше стають наднаціональними під впливом процесів глобалізації. Це дає можливість багатьом страховим компаніям виходити на такі ринки, об'єднуватися та створювати сильні страхові компанії з великою капіталізацією та активами. Загалом, глобальний страховий ринок можна визначити як сукупність національних страхових ринків, які є учасниками глобального світового простору у сфері страхування, що діють відповідно до вимог міжнародного законодавства та під впливом усього світу [5].

Український страховий ринок стикається зі значною кількістю негативних чинників, які уповільнюють процес інтеграції зі світовим ринком страхування. До таких факторів належать:

- прогалини в законодавстві про соціальне забезпечення;
- низька плата за обов'язкове страхування;
- висока залежність ринку від світового ринку та міжнародних потоків капіталу;
- недостатня грамотність населення у страховій та фінансовій сферах;
- неможливість впровадження міжнародних стандартів страхування.

Україна активно займається політикою, спрямованою на лібералізацію торгівлі страховими послугами, рекапіталізацію страхових компаній, розвиток нових видів страхування та збільшення темпів зростання класичного страхування, а також підвищення якості страхових послуг.

Система страхування постійно перебуває під впливом різних факторів, які можуть виступати каталізаторами або гальмівниками її розвитку, тобто призводити до її каналізації чи гальмування. Тому при дослідженні розвитку системи страхування особливу увагу слід приділяти факторам, що впливають на неї, тобто сукупності існуючих і потенційно можливих явищ і факторів, які створюють можливості та загрози для системи страхування та її важливих суб'єктів [4, с. 59].

Досить вдалу і повну систематизацію таких факторів дає Г.В. Кравчук та М.В. Клуб, які поділяють всі фактори на такі групи: економічні; фінансові; політико-правові; організаційні; інформаційно-аналітичні; соціально-психологічні; особистісні фактори.

Інші дослідники групують фактори, які впливають на стабільність страхового ринку, залежно від таких характеристик: джерела виникнення (екзогенні, ендегенні), характер виникнення (стихійні, організовані), властивості явищ/процесів (кількісні, якісні), рівень формування (актуальні, потенційні), ймовірність виникнення (передбачувані, неможливі, випадкові), тривалість дії (короткострокові, середньострокові, довгострокові), структуру впливів (системні, структурні, елементарні), тривалість впливу (постійні, непомітні, епізодичні), ступінь взаємозалежності факторів (первинні, другорядні) та характер впливу (позитивні, негативні).

На нашу думку, наразі на розвиток системи страхування впливають різні фактори. Фактори, зумовлені діяльністю суб'єктів системи страхування, специфічними внутрішніми процесами, є ендегенними факторами розвитку системи страхування. Екзогенні фактори породжуються зовнішнім середовищем страхової системи. При цьому екзогенні фактори можуть виникати як всередині конкретної країни і залежати від процесів, що в ній відбуваються, так і на глобальному рівні (тобто за межами країни). Слід зазначити, що як екзогенні, так і ендегенні

фактори можуть виступати каталізаторами розвитку страхової системи або її гальмівниками [2].

Зокрема, важливо звернути увагу на фінансові чинники, які впливають на розвиток страхового ринку. Ці фактори відображають тенденції розвитку фінансової системи країни і можуть мати прямий або опосередкований вплив на страхову систему як підсистему фінансової системи. У зв'язку з цим, аналіз показників фінансової системи, що характеризують її безпеку та безпеку її окремих складових, є необхідним для визначення факторів, які можуть впливати на страховий ринок [7].

Війна в Україні триває вже більше року. За цей час страховий ринок встиг не лише вижити, а й адаптуватися до умов війни. Водночас на ринку є багато викликів, пов'язаних із безпрецедентно складними умовами, в яких доводиться працювати страховикам, їхнім клієнтам та регулятору. Наразі більшість договорів роздрібного страхування, укладених на ринку України, не передбачають покриття збитків, завданих бойовими діями.

Страхування ризиків, пов'язаних із військовими діями та іншими катастрофічними подіями, переважно застосовується в корпоративному секторі і має обмежену поширеність через складність процесу андеррайтингу, високі витрати та низьку місткість українського страхового ринку та перестраховання. Обмежена кількість страховиків у світі пропонує страхування та перестраховання військових ризиків з особливими умовами.

На жаль, з початком війни отримання перестрахового захисту від воєнних ризиків та укладення договорів страхування стало неможливим для України, оскільки війна стала реальністю, а не лише потенційним ризиком.

В умовах війни найбільшими партнерами вітчизняних страховиків у сфері виїзного перестраховання є країни Європейського Союзу (частка ризиків, переданих вітчизняними страховиками в перестраховання у 2022 році – 75%), на частку США припадає не більше 2 % премій, переданих у перестраховання. Однак не слід недооцінювати вплив останньої країни на

світовий ринок і опосередковано на внутрішній ринок. В нинішній політичній ситуації найбільш перспективними є ринки Західної та Східної Європи та США.

Один з основних пріоритетів українських страховиків з моменту отримання незалежності та і до нашого часу є робота на ринках перестраховування країн Східної та Центральної Європи. Незважаючи на те, що здійснення перестрахової діяльності в цих країнах стає легшим завдяки схожості економічних систем, воно також супроводжується певними ризиками. Одним з них є бюрократичні процедури, пов'язані з здійсненням перестраховування, а іншим - недостатній досвід сталого розвитку ринку перестраховування [2].

Наразі, Україна не є ключовим центром розвитку перестраховування в Східній Європі, оскільки її частка на світовому ринку перестраховування становила менше 1% у період з 2019 по 2022 роки, хоча вона є найбільшою за територією країною в цьому регіоні. Однак, для захисту інтересів громадян, юридичних осіб та держави, це питання необхідно вирішити в майбутньому. Держава вже працює над різними варіантами ефективного механізму захисту від ризиків в умовах війни. Було б доцільно переглянути умови страхових продуктів, щоб забезпечити можливе покриття як прямого впливу військових ризиків, так і "вторинних" наслідків війни, таких як підрих мін та інших боєприпасів. Проте, це буде можливим лише після закінчення активних бойових дій [5].

Виконання зобов'язань перед клієнтами за договорами добровільного медичного страхування стало серйозним викликом для ринку, особливо в регіонах з активними бойовими діями та на тимчасово окупованих територіях. Однак, можна зазначити, що ринок гідно витримав це випробування навіть на шостому місяці війни в Україні.

Тому багато страховиків ввели можливість онлайн-консультацій з медичними фахівцями в регіонах, де складно дістатися до лікарні особисто.

З початком війни Нацбанк рекомендував страховим компаніям спростити процедуру врегулювання випадків страхування. Зокрема, страхувальники радять надавати перевагу електронним документам та копіям необхідних документів. Використання дистанційних методів врегулювання питань страхування допомогло забезпечити виконання зобов'язань страховиків у сфері добровільного медичного страхування.

Внаслідок війни багато українців зазнали фінансових труднощів, тому з метою забезпечення кращого фінансового захисту для громадян з 1 липня 2022 року Нацбанк збільшив страхові суми за обов'язковим страхуванням цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. Це особливо важливо в умовах зростання цін на автомобільні запчастини та комплектуючі. Незважаючи на це, вартість страхування для клієнтів залишилася на попередньому рівні. Крім того, максимальна сума страхового відшкодування збільшена до 80 тис. грн. згідно з «Європротоколом», що дозволяє людям, які постраждали в ДТП, отримати страхові виплати без участі представників ДПС, що особливо актуально в умовах війни, коли працівники ДПС беруть участь у захисті країни [6].

Висновки. Дослідження місця і ролі України на глобальному ринку послуг зі страхування та виявлення основних трендів розвитку релевантного ринку, дозволили сформулювати кілька узагальнень.

Ринок послуг зі страхування є важливою складовою глобального ринку послуг. Йому притаманні динамізм зростання, активне суперництво, відносно сталий склад держав-лідерів. Україна є нині вагомим гравцем ринку, разом з тим інтегрується в глобальний страховий простір. Найбільшими контрагентами вітчизняних страховиків у сфері страхування та перестраховання є країни Європейського Союзу (частка ризиків, переданих вітчизняними страховиками в перестраховання у 2022 році – 75%), на частку США припадає не більше 2 % премій, переданих у перестраховання. Однак не слід недооцінювати вплив останньої країни на

світовий ринок і опосередковано на внутрішній ринок. У поточній політичній ситуації найбільш перспективними ринками є Західна та Східна Європа, США.

Війна з РФ на сучасному етапі має сильний деструктивний вплив на ринок страхових послуг в Україні. Починаючи з початку війни, отримання перестрахового захисту від воєнних ризиків, а також укладання договорів страхування стали неможливими, оскільки для України війна перестала бути лише ризиком та стала реальністю.

Для захисту від таких загроз, державою розглядаються різні підходи до запровадження ефективного механізму. Одним з пропонованих шляхів є зміна підходу страховиків до покриття цього ризику та перегляд умов страхових продуктів щодо можливого покриття як прямого впливу воєнних ризиків, так і наслідків війни, включаючи підрих мін та інших боєприпасів. Проте, фактично такі заходи можливі лише після закінчення активних бойових дій.

Можливими науковими напрямками для подальшого дослідження є аналіз наслідків надання страхових послуг в умовах війни та після неї як на внутрішньому, так і міжнародному ринках для окремих суб'єктів господарювання, окремих галузей та різних сфер народного господарства.

Література

1. Журавльов О. В. SWOT-аналіз можливостей інтеграції страхового ринку України до ЄС. Збірник тез доповідей: Всеукраїнська науково-технічна конференція магістрантів і студентів ТДАТУ (м. Мелітополь, 09-18 листопада 2020 року). Мелітополь: ТДАТУ імені Дмитра Моторного, 2020. С.162. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Tezi-EtaB-konferentsiya-2020.pdf#page=162>

2. Теребус О. М. Перестраховальний ринок та проблеми його розвитку в Україні. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. 2009. Вип. 12. С. 425-430.
3. Клапків Л. М., Клапків Ю. М., Свірський В. С. Консолідація банківського та страхового бізнесу: теоретико-методологічні домінанти та тенденції розвитку: монографія. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2019. 183 с.
4. Дідура К. Л. Функціонування страхового ринку в умовах воєнного стану. In The 12th International scientific and practical conference "Actual issues of the development of science and ensuring the quality of education"(March 28–31, 2023) Florence, Italy. International Science Group. 2023. 428 p. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17278/1/Actual-issues-of-the-development-of-science-and-ensuring-the-quality-of-education.pdf#page=60>
5. Baranoff Etti G. Risk Management and Insurance. Wiley Text Books. 2021. P. 85-95.
6. FORINSURER. Підсумки страхового ринку України за 9 місяців 2022. Insurance TOP назвав лідерів ринку. URL: <https://forinsurer.com/news/22/12/15/42136>
7. Global Banking Risk Monitor. URL: <https://www.spglobal.com/ratings/en/research-insights/special-reports/global-banking-sector-risks>
8. Global Executive Dialogue – Economic and Insurance Market Outlook 2023/24. URL: <https://www.swissre.com/institute/conferences/economic-insurance-outlook-2023-2024.html>
9. Халатур С., Шрамко В. Вектори розвитку страхування у національній економіці України. Збірник тез ІХ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції „Забезпечення сталого розвитку аграрного

сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи". Дніпро, 2018.

Ст. 51-52. URL:

https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3225/1/T_2-01.pdf

10. Козьменко О.В., Абрамітова Д.Р. Аналіз розвитку світового ринку страхових послуг. Ефективна економіка. 2014. № 3. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2815>

11. Приказюк Н. В. Розвиток страхової системи України: дис. докт. ек. наук : 08.00.08. Київ, 2017. 535 с.

References

1. Zhuravlov, O. V. (2020). "SWOT-analysis of opportunities for Ukraine's insurance market integration into the EU". Collection of abstracts: All-Ukrainian Scientific and Technical Conference of Masters and Students of TDTU (Melitopol, November 9-18, 2020), 162. Melitopol: Dmytro Motor University. URL: <http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/12/Tezi-EtaB-konferentsiya-2020.pdf#page=162>
2. Terebus O. M. (2009), "Reinsurance market and problems of its development in Ukraine" Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya». Ser.: Ekonomika., vol.12, pp. 425-430.
3. Klapkiv, L. M., Klapkiv, Y. M., & Svirskyi, V. S. (2019). "Consolidation of banking and insurance business": theoretical-methodological dominants and development trends: monograph. Ivano-Frankivsk: Publisher Kushnir H. M.
4. Didura, K. L. (2023). Functioning of the insurance market in conditions of martial law. In The 12th International Scientific and Practical Conference "Actual Issues of the Development of Science and Ensuring the Quality of Education" (March 28-31, 2023) Florence, Italy (pp. 428). International Science Group. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/17278/1/Actual-issues->

of-the-development-of-science-and-ensuring-the-quality-of-
education.pdf#page=60

5. Baranoff Etti G. (2021). Risk Management and Insurance., Wiley Text Books; pp.85-95.
6. FORINSURER. (2022). Results of the insurance market in Ukraine for 9 months of 2022. Insurance TOP named market leaders. URL: <https://forinsurer.com/news/22/12/15/42136>
7. Global Banking Risk Monitor. URL: <https://www.spglobal.com/ratings/en/research-insights/special-reports/global-banking-sector-risks>
8. Global Executive Dialogue – Economic and Insurance Market Outlook 2023/24. URL: <https://www.swissre.com/institute/conferences/economic-insurance-outlook-2023-2024.html>
9. Khalatur, S., & Shramko, V. (2018). Vectors of insurance development in the national economy of Ukraine. Collection of abstracts of the IX International Scientific and Practical Internet Conference "*Ensuring sustainable development of the agricultural sector of the economy: problems, priorities, prospects*" (pp. 51-52). Dnipro. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3225/1/T_2-01.pdf.
10. Kozmenko O.V., Abramitova D.R. (2014). Analysis of the development of the global insurance market. Effective economy, 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2815>.
11. Prikyazyuk, N.V. (2017). Development of the insurance system in Ukraine (Doctoral dissertation, 08.00.08). Kyiv, Ukraine: Institute of Industrial Economics of the National Academy of Sciences of Ukraine. (535 pages).